

Излегуват на 1-и
број от свакој месеци.

ВАРДАР

Наредилница со
налогат во Одеса,
ул. Гогол' № 4

Наредник-издавач *К. П. Мисирков.*

Од наредилницана.

Нашниот месечник ѝет нешто ново, што ќе привлечит вниманието на свите, што се интересовајет со македонското прашање. Одиапред можит за се речит, оти «Вардар» ќе бидит постретен от свите, што се интересовајет со македонското прашање, осем западно-европските, као нешто, што можит да принесит голема штета на интересите на свите заинтересувани во македонското прашање балкански народи. Од «Вардар» ќе бидат недоволни: турците, грците, бугарите, србите и самите македонци. Турците ќе се бојат да не предзнаменуваат тој некакво ново течење стред македонците, коју би могло да предизвикат нови борканици во Македонија. Грците ѝедвај ли ќе се порадовајет на какво и да ѝет движење стред македонците, коју би могло да покажит способност на борба за самосочуваније на словенскиот ѝелемент во некога класичната Македонија. Бугарите и србите не мизовајет појавувањето на «Вардар» со неговата нова национална програма као нешто, што можит да нанесит смртен удар на пивните национални стременија во Македонија. Најпосле по големиот, ако не речиме нај големиот, дел на македонската интелегенција ќе ѝет против «Вардар» со неговата програма, занчо свите македонци, противници на македонскиот национален сепаратизм, сѐт убедени, оти со пари во Македонија човек можит да создадит од нашите македонци не само бугарца, србца, грца или македонца, ами и циганца народност и цигански интереси, а без пари не се правит ништо: противниците на националниот сепаратизм мислат, оти

националистите сепаратисти, као Луѓе, што не располагајет ниту со пара, ниту со соосекавајќето и поддржувајќето ниту на једна од балканските или големите европски држави, ќе создадат во Македонија само једна нова словенска партија, која сам ја угледат и без тоа големата раздробеност на словенството во Македонија. Немат замисла да се зборат, оти и простниот народ ќе бидат против «Вардар» и неговите соработници, националистите сепаратисти: идејата, што ја имајет сепаратистите, јет многу одважана и тешко се разбираат од простниот народ, па кои му имајет недојдело свекакви проповеди и попововедувајќа. Најпосле противници на «Вардар» и македонските национални сепаратисти сеп и руските словенофили и мнозина словенознајци: тие велет, оти и без нова македонска словенска народност имаало многу словенски народности: «свекој разумен човек, велет тие, би требало да се стремат кон објединувајќето на свето словенство, а не кон неговото раздробувајќето со создавајќето нови словенски народности, за кои до сега ниту историјата, ниту филологијата не сеп зборуваале ништо». Ја колко непријатели имат «Вардар» уште од завајќајќето на неговото издегувајќето на бело вдеало.

Неговиот задаток, значи, ќе бидат: 1, тој да уредит известни односи меѓу него, неговата програма, неговите последувачи — македонските национални сепаратисти — од једна страна, и неговите противници — сите балкански народности, заинтересувани во македонското прашајќето — од друга; 2, тој ќе требат со научни доводи да се борат со сите словенофили и словенознајци, кои, опирајќи се на историјата и филологијата, одричат сшчествувајќето на одделна словенска — македонска — народност; со дружи зборови, на «Вардар» му се нагаат, тој да прегледат сите научни, историјско-лингвистични прашајќа за народноста на македонците и да ја подложат на строга научна критика, опирајќи се на нови лингвистични материјали и

теорія. Најпосле треба и најглавно, «Вардар» не само треба да владет научна основа на македонскиот национален сепаратизам, но тој треба да покажат нагледно да јет и знајат јазик самобитен, да тој не јет ни срички, ни букачки и да јет способен за литературно развивање. Редом со достигнувањето на тој задаток, «Вардар» ќе дајат на својте читачи цел ред интересни за свекој македонец научни и белеграсачни материјали и со тоа ќе владет основа на македонската самостојна наука и литература.

«Вардар» ќе се помачит со нови научни материјали да представуват интерес не само за македонците или заинтересуваните от политично гледиште со македонското прашање туѓинци, ами исто така и за тие от последните, за кои нашата татковина представува чисто научен интерес. Со статиите на руски јазик «Вардар» ќе се помачит да запознат по широките руски браќови со Македонија и македонското прашање.

Ево ѝ задаатоците, што си ѝ имат владено «Вардар»; тие сет од двојен карактер: политичен и научно-литературен.

Задаатоците на «Вардар» сет до толку големи, маќнотиите, со кои имат тој да се стретит, сет от толку сериозен карактер; пријателите, на кои тој имат да бројат, сет до толку малу, што уште од заватоко се чинит, оти гласо на «Вардар» ќе бидит глас на викач во пустија. Постред таја глатбока жалост, што задауват грдите, кога помислуваме за маќнотиите, со кои имат да се стретит «Вардар», само једно нас не утешават, а то јет — Господ Бог и правинага негова, што јет на наша страна: со неја и Тој јет крј нас и со нас, а со Господ напред «Вардар» ќе излезит победител от свите маќнотии, какви и до сет тие.

Отъ редакціи.

Нашъ журналъ представляетъ собою нѣчто новое, должностующее обратить на себя вниманіе всѣхъ, интересующихся македонскимъ вопросомъ. Можно заранѣе предсказать, что «Вардаръ» будетъ встрѣченъ всѣми интересующимися македонскимъ вопросомъ, кромѣ западно-европейцевъ, какъ явленіе, могущее принести большой вредъ интересамъ всѣхъ, заинтересованныхъ македонскимъ вопросомъ, народовъ. «Вардаромъ» будутъ недовольны: турки, греки, болгаре, сербы и сами македонцы. Турки могутъ опасаться того, чтобы онъ не предзнаменовалъ собою появленіе какого либо новаго течения среди македонцевъ, которое могло бы вызвать новыя неурядицы въ Македоніи. Греки едва ли порадуются какому бы то ни было движенію среди македонцевъ, которое могло бы обнаружить способность славянскаго элемента къ борьбѣ за самосохраненіе въ нѣкогда классической Македоніи. Болгары и сербы не порадуются появленію «Вардара» съ его новой національной программой, въ виду того, что онъ можетъ нанести смертельный ударъ ихъ національнымъ стремленіямъ въ Македоніи. Наконецъ, большая часть, чтобы не сказать почти вся македонская интеллигенція будетъ враждебно настроена по отношенію къ «Вардару» и его программѣ, между прочимъ и потому, что всѣ македонцы, противники македонскаго національнаго сепаратизма, убеждены въ томъ, что деньгами можно создать въ Македоніи изъ македонцевъ-славянъ не только болгарскую, сербскую, греческую или македонскую, но даже и цыганскую народность и цыганскіе интересы, безъ денегъ же не возникаютъ и не существуютъ ничьи національные или религіозные интересы въ Македоніи; противники національнаго сепаратизма думаютъ, что національные сепаратисты, какъ люди, не распознага-

ющие ни денежными средствами, ни сочувствием и поддержкою ни одного изъ балканскихъ или европейскихъ государствъ, создадутъ въ Македоніи только одну новую національно-политическую партію, которая собою только увеличитъ существующую и безъ того большую раздробленность славянства въ Македоніи. Нечего говорить о томъ, что и простой народъ будетъ враждебно настроенъ по отношенію къ «Вардару» и его сотрудниковъ, національныхъ сепаратистовъ: цѣль, преслѣдуемая сепаратистами, вслѣдствіе своей отвлеченности, съ трудомъ понятна простому народу, которому надобны всякія проповѣди и нововведенія. Наконецъ, противниками «Вардара» и македонскихъ національныхъ сепаратистовъ являются и русскіе славянофилы и многіе славяновѣды; они утверждаютъ, что и безъ новой македонской націи существуетъ достаточное количество славянскихъ народностей: «каждому разумному славянину, говорить они, слѣдовало бы стремиться къ объединенію, а не къ расцѣпленію славянства выдѣленіемъ новыхъ славянскихъ народностей, о которыхъ ни исторія ни филологія ничего не упоминаютъ». — Вотъ со сколькими недоброжелателями приходится встрѣтиться «Вардару» еще въ началѣ его существованія.

Задачей «Вардара» поэтому будетъ: во первыхъ, установить извѣстныя отношенія между нимъ, его программой, его приверженцами и послѣдователями его программы — македонскими національными сепаратистами — съ одной стороны, и своими противниками — балканскими народностями, заинтересованными въ македонскомъ вопросѣ — съ другой; во вторыхъ, «Вардар» научными доводами имѣеть бороться со всею тѣмъ славянофилами и славяновѣдами, которые, опираясь на исторію и филологію, не признаютъ существованіе отдѣльной славянской—македонской народности; другими словами «Вардар» обязанъ пересмотрѣть всѣ научные, историко-лингвистическіе вопросы о народности македонцевъ и подвергнуть ихъ строгой научной критикѣ, опираясь на новые лингвистическіе матеріалы и теоріи. Наконецъ, въ третьихъ и самое главное, «Вардар» не только долженъ положить научное основаніе македонскому національному сепаратизму, но онъ долженъ показать наглядно, что нашъ языкъ — языкъ самобытный, что онъ

не нарѣчіе сербскаго или болгарскаго языка и что онъ способенъ къ литературному развитію. вмѣстѣ съ достиженіемъ этой задачи, онъ дастъ своимъ читателямъ цѣлый рядъ интересныхъ для каждаго македонца научныхъ и беллетристическихъ матеріаловъ и этимъ положить основаніе самостоятельной македонской наукѣ и литературѣ. «Вардаръ» постарается новыми научными матеріалами представлять интересъ не только для македонцевъ или лицъ, заинтересованныхъ македонскимъ вопросомъ съ политической точки зрѣнія, но точно также и для ученыхъ, для которыхъ наша родина представляетъ чисто научный интересъ.

Вотъ главные цѣли, къ достиженію которыхъ «Вардаръ» будетъ стремиться; онѣ имѣютъ двойкій характеръ: политическій и научно-литературный.

Цѣли «Вардара»—до того обширны; трудности, съ которыми ему придется встрѣтиться—столь серьезны; сочувствующіе, на которыхъ онъ рассчитываетъ и можетъ рассчитывать—столь не многочисленны,—что еще съ первыхъ шаговъ кажется, что голосъ «Вардара» останется голосомъ волюющаго въ пустынѣ. Посреди глубокой печали, охватывающей и подавляющей при мысли о трудностяхъ, съ которыми «Вардару» приходится встрѣтиться, является одно утѣшеніе, а это—Господь Богъ и его высшая справедливость, которая всецѣло на нашей сторонѣ; съ нею и Онъ съ нами, а съ именемъ Господнимъ «Вардаръ» выйдетъ побѣдителемъ изъ всѣхъ затрудненій, какаго бы они ни были характера.

ПАТНИК.

Песна от П. Прерадовиќ.

„Боже мили, каде зајдов!
Нок ме стигна во туѓина,
Не знам па̀то, не знам трага,
Свегде на гол камен газат
Тешки нози по пустийна!

Ушче нојќај не си најдов!
Север сеч' от снежни брда,
А туѓинец, сиромавот
По голем му мрак во мракот,
По тврда му земја тврда.

Наоколо магла паѓат,
Покрита јет месечина,
Не се видат звездни траги,
Мајко мила, мајко драга,
Ти да видиш своја сина!

Да го видиш него сега
Обиколен свијот с беда,
Ти ќе горко заплакаше,
Рака ќе ти с' затресеше,
Од жалост го грлејќ него!

Зашчо тебе не те слушав,
Кога си ми мен зборила:
Не од' синко, од мајка ти,
Меко легло шчо стеле ти
Тебе постред своја крила!

Не од' синко, мила душо,
Ним — от кровот татковнијот,
Туѓа земја имат своји,
Не познајќт јади твоји,
Туѓа љубов љубит својот!“

Зборејќи со себе така,
Кон колиба једна стигне,
Нечекано шчо је згледа
Уморејќот патник сега,
И почука на вратине.

Отварајќи све полека,
Питајќи се, кој ќе да сум?
Глава зваѓат једна стара,
„Дај во име Божја дара,
Бабо, мене да пренојќам!

Не знам кај сум, каде зајдов,
Нок ме стигна во туѓина,
Не знам па̀то, не знам трага,
Свегде на гол камен газат
Тешки нози по пустийна!

А друѓ нојќај кај ке најдев!
Север сеч', от снежни брда,
А туѓинец, сиромавот
По голем му мрак во мракот
По тврда му земја тврда.

Наоколо магла паѓат,
Покрита јет месечина,
Не се видат звездни траги,
Мајко мила, мајко драга
Ти да видиш своја сина!“

„К'е те примев јас со радост,
Ами видиш, оти спият
Тува сина три и керџи,
Шчо мајчино сето срце,
Сета кука исполнуват!“

„Не далеко јет до денот,
Петле і будит самовили;
Дор загрејат денот Божји
Мало оґен бар положи,
Да одирзнам студни жили!“

„Мојот оґен ми јет скриен,
Немам дрва гото'о нишчо,
И то мало, шчо јет на̀тре,
Децава к' им требит утре,
Каа се зберат крај огнишче!“

„За туѓинец нишчо немаш,
Туѓа мајко, коа те молит;
Туѓо дете твојо не јет!“—
Тогај две му грозни солзн
Низ лицено долу капат.

„Кај сет рац' от твојта мајка,
Се'а да зберат солзи сино'і
Кај колено да с' одморит,
Тежок товар да с' соборит;
Кај јет твојта татковнина?“

Како да сет грче'и лутѣ
Со тој збор му срце сгегли !
Свиот здравен патник стојит,
Леден пот му чело потит,
Не дават му он да мисли !

'Ми со очи подигнати
Се обрна тој на тамо,
Кај од мила татковнина
Свеко утро сонце сине,
Тамо мисла брзат, тамо !

„За тебе пак душа дишет,
За тебе се срце биет,
Татковнино, мајк от страјка,
Тебе ти се синот врајка
И од радост солзи лиет !

Земн го пак твојто дете,
На век твојо тој ќе бидит,
К'е те љубит само тебе,
В твојо поле клај му гробо,
С твојо цвете гроб му кити !“

Превел от српско-хрватски

К. Мисирков.

Изникнувајќето и разбор на бугарцката и ерпцка теорија за народноста на македонците.

Тие, што сеп по глрбоко запознати со македонското прашајне, једвај ли се сомневајет, оти нај важна неговна страна јет—то за народноста на македонците. Зато ние, без да укажуваме на важноста на последното, ќе поминиме прво кон ризгледувајќето на сшчествујущите теорија за народноста на македонците и нивното изникнувајне, а после ќе бидат направени некоја и други забелешки за нивната научна безпочвеност.

Најнапред ќе одбележиме, оти своеншч интерес доби прашајнето за народноста на македонците, кога се запитае, чија твобит да бидит Македонија, и се претполагаше одговором: на тој народ, што је населават; тогај се постави прашајнето: каков народ главно населават Македонија, или от какава народност јет главното население на Македонија — македонците ?

Однесувајќето на Македонија по С.-Стефанцкијо договор кон Бугарија покажуват, прашајнето за народноста на македонците да беше до тогај решено во корист на бугарите: науката и патниците от сните европејцки страни, што птушале по Македонија, и извагаје македонците — бугари. Зато и дипломатијата во С.-Стефано је даде Македонија на Бугарија. Но во Берлин расинаје то, што беше

направено во С.-Степано: Македонија беше одделена од Бугарија и врната на Турцко. Исто така и Источна Румелија беше одделена од С.-Стефанска Бугарија во одделна автономна провинција, а некои делови на врната беа дадени на Србија. Се разбираат, оти за време от С.-Стефанскиот договор до Берлинскиот конгрес никакви преврати во науката за јужните словени не бидоа; но зато и дипломатијата се раководила со нешто, кога је раздробила С.-Стефанска Бугарија на неколку делови и је оставила Македонија под Турцко.

Ние, македонците знаеме отшто ни прикажувале нашите татковци и друзи, по стари од нас, роднини, оти грцките владици, кога биле руските војски во 1878 година под Стамбул, собирале по селата селцки печати на книги, во кои се велело, оти на македонците им јет убаво под Турцко, оти они не го сакајет Московот, и не сакајет да сет со Бугарија. Со таа маневра грците покажајет на европејските дипломати, оти во Македонија они имајет силно влијание и големи интереси, и оти моќно се определуваат меѓата меѓу грчки и словенцки интереси во Македонија, зашто тамо имаат голем дел словени, што признавајет патријархијата, и со то сет под грчко влијание, признавајќи се за грци. Против прејмушествен бугарски интереси во Македонија, осем грците, станајет и србите, на кои уште до Берлинскиот конгрес им беше посветувано да покажат својото недоволство от С.-Стефанскиот договор. Србите, отшто загубијет надеж да добијат Босна и Ерцеговина, по туѓи совети и со туѓа дипломатска поддршка зајавија, оти и они имајет, заједно со бугарите и грците, своји национални интереси во Македонија. Осем то во Македонија турцкиот елемент беше многу силен, а руски војски во неја немаше. По свите тие причини и по некои друзи во Берлин Македонија беше одделена от С.-Стефанска Бугарија и оставена под Турцко. Дипломатите, одделувајќи је Македонија од Бугарија, барем на вид поставувајет од името на правината, а имено, се застапија, гоа, за грцките и срцки интереси.

Пререшувајќето на македонското прашајет во Берлин јет интересно меѓу друго и во следни односи: 1, тој по-

така големата важност на прашањето за народноста на македонците при решавањето на македонското прашање: прашањето за народноста на македонците беше главниот мотив, при којшто решенијата на конгресо имаа вид не на производ, но на сочувување на правината; 2, прашањето за народноста на македонците наједнаш, нечлано се обрва во прашање от првостепена и своеншча, не само научна, но и политична важност; 3, грцките и српските протести против господствувањето на бугарски интереси во Македонија имаат особен значај за то, што, бројејќи за грци или срби тие, што до тогај се бројеа од европејците за бугари, поставиле на дневен ред важното прашање за народноста на македонцијно елемент во Македонија.

И така, до С.-Стефанскијо договор господствуваше една теорија за народноста на македонците, а та јет, да сет македонците бугари. К'е је наречиме та теорија—бугарска. Ако грцките тврдења, да биле и да сет македонците по корен потомци на старите македонци од Александрово време, ами само си заборавиле јазико и се оварвариле—ословениле, се приемот за одделно учење, то је имаме втора или грчка теорија. Грцката теорија немат под себе никакво тврдо земиншче и од научен глед не заслужуват никакво внимање. Та јет по нова од бугарската теорија и се појави, кога последната стана особено опасна за грцките апетити на Македонија. Иедновремено со грцката теорија виде свет и треќа или српската теорија, но која македонците биле и сет срби.

Откако се исклучи грцката теорија, као јавно фантастична, остануват две сериозни теорин за народноста на македонците, то сет: бугарската и српската. К'е и разгледаме тие две теорин по одблизу: прво, јивното изникнување, а после јивнијо научен значај. К'е заватиме од бугарската, као по стара и по распространена теорија.

Као што рековме, до С.-Стефанскијо договор во науката имаше место само бугарската теорија за народноста на македонците. Та се создаде овака. Во 1815 години со оддели от Турцко Србија. От словенските страни останале под Турцко на Балканскијо полуостров: Босна и

Ерцеговина, Бугарија, Тракија и Македонија. Босна и Ерцеговина само со тесна меѓа се сојединуваат со северна Македонија, каде арнаутите од година на година све повеќе и повеќе се настануваат на местото на словените, и со тоа све повеќе и повеќе се одделуваат Ерцеговина од северна Македонија. На таков начин, судбите на јужните словени, кои и до тогаш не беа еднакви, во заватокот на XIX век се распаѓаат на две: северо-западните балкански словени, осем босно-ерцеговинците, се најдојат или под Австро-Маджарско или составуваат слободни државици; југо-источните пак и босно-ерцеговинците оставаат под Турцко. По ослободувањето на Србија се разбудил националното самосознавање и меѓу сите словени, што останале уште под Турцко, во при тоа, тие се разделени на две групи: северо-западна или босно-ерцеговинска, која сè своите интереси со дружителите северо-западни — слободните и Австро-Маджарски — словени и јужно-источна или македоно-бугарска. Пошто Босна и Ерцеговина беа обикомени од сите страни, осем од југо-исток, со слободни русански ротствени страни, а од Македонија и дружителите југо-источни словенски страни во Турцко се арнаутски, то не можеше да се развиет општо национално самосознавање меѓу босно-ерцеговинци од една, и македонци и бугари од друга страна. Географските положби на Босна и Ерцеговина од една страна, и Македонија, Бугарија и Тракија од друга, и стечените на историјските услови во времето на пробудувањето на националното самосознавање меѓу јужните словени сè доста за објаснување на развијането на различно национално самосознавање меѓу јужните словени во Турцко, па и ако се остават на страни дружителите, не по малу важни, причини, као та, што историјата на Босна и Ерцеговина готово сосвем не се дочекат со историјата на Македонија и дружителите по источни словенски страни.

Друго беа односите меѓу Бугарија и Македонија. Тие две страни имаат една многу долга меѓа, која преставуваат многу удобни патници за трговско и политичко соопштување. Двете страни не претставуваат од себе крајница на Турцко, а беа средини и за тоа во нив односите меѓу турци и русани беа исти, как во једната, така и во

другата страна. Тива и во црковен однос беа савесните во Бугарија во истио положба со словените од Македонија. Турците беа господари на бугарите и македонците во политичен и икономен, грците пак во дуовен однос. Ако се прибават и то, да опширните и удобни гривици меѓу Бугарија и Македонија секога содејствувале на по тесни односи меѓу тие две страни до турцкото завојување на Балканскио полуостров, то лесно ќе можат да се разбират, зашто по разбудените луѓе од Бугарија и Македонија натре во Турцко и во туѓина работале по една иста програма и преследувале исти цели за препородување на народот во дуовен однос, за одврѓувањето на турцкио—политичен и грцкио—дуовен јарем.

Во времето на националното разбудување на бугарите и македонците станаае уште три важни фактори, ничо способствување на утврдувањето на бугарцката теорија за народноста на македонците; то сеп: 1, реформата на правописо и литературнио јазик кај србите; 2, разработувањето на прашањето за татковината на старо-словенцкио јазик—јазико на преводите на св. св. Кирил и Методиј, во врска со развивањето на изучувањето на словенството; 3 патувања по Балканскио полуостров до последната руско-турцка војна отчаст со научни цели, отчаст за запознавање со возродувањето на словенството, кои се претписуваше на работењето на панславистите, от кои мнозина се беспокние во Јевропа.

Реформата на Вук Караџиќ имаше голем значај не само за србите, но и за македонцкото правније. Српцкио литературен јазик до Вук беше бржаница от старо-словенцки, српцки и руски елементи. От српцките особности во него господствуваае тие на источно-српцките говори, шчо се доближуваае до македонцките. Старо-словенцките и источно-српцките елементи на српцкио литературен јазик до Караџиќ беа много удобни да го направат него опшч за свите јужни словени, особно за србите и македонците. Но Вуковата реформа је раскиа таја можност. Вук вовеле советичен правопис. Во основа на литературнио јазик се ладе не источно-српцкото наречје од днешна стредна, источна или јужна Србија, или от така веланава Стара-Србија (Македонија зад Шар-планина до Ново-Пазарцкио санджак), ами јужното или некавцко на-

речіе од Босна, Ерцеговина и денешна западна Србија. Со таа реформа правично и нормално српско, достоино да биде поведено по литературно употребување, се признавае само особностите од јужно-српското (ијекавцкото) наречіе. Источно-српското веќе содржаше отклонуванија во страна на бугарскијо јазик, а западно-српското или ијекавцкото — отклонуванија во страна на хрватскијо јазик. Говорите на источна Србија веќе се признавае за бугарски. Свите словенцки страни во Турција, осем Стара-Србија, Босна и Ерцеговина, се признавае за бугарски. Македонија за Вук Караџиќ беше страна бугарска. Тој беше собирал образци на устна народна литература од Македонија, кои и беше напечатал во неговнио «Додатак к С.-Петербурским рјечницима свију језика», као бугарски. И така, Вуковата реформа кладе једна стена меѓу србите и македонците: по таа реформа излезе, оти последните во очите на србите и во свои очи сеп срби.

Реформата на Караџиќ има уште и друг значај. Во времето на таа реформа се беше разбудил помеѓу словените, особено западните и источните, голем интерес кон нивната народност, народна литература, старата писменост и народната историја. Со таа цел се собирае народни песни, народни приказни и стари ракописи. Изучувајето на народната старина и собирајето стари ракописи и доведе словенцките учени до изучувајето на старо-словенцкијо јазик и неговата историја. Тува се појави и прашајето за литературното работење на св. св. Кирил и Методија и за преведените од нив книги: кога, каде и колку книги сеп преведени од нив? За да се ршипт прашајето, каде јет направен преводот на нив старите книги словенцки, и на чиј јазик се развивала нив старата словенска литература, или прашајето за татковината на старо-словенцкијо јазик, беше потребно изучувајето на живите словенцки јазичи. Вуковата реформа и тува послужи на бугарската теорија за народноста на македонците. Фонетичнио правописе заједно со ијекавщината во основ на српскијо литературен јазик беа доста, за да се одбележат лесно, кои јужно-словенцки наречіа и говори сеп српски и кои не сеп. Свите не српски јужно-словенцки наречіа и говори от среднио и источнио дел на Балкан-

цисию полуостров без крстани со едно име — бугарски јазик. Само првите словенски учени, кои не ѝ знаеа тие наречја и бројо на словените, што зборувае на нив, го нарекоа бугарски јазик изречје на српски. Така по Добровици излегуваше, оти старо-словенски јазик јет српско наречје от Солунско.

Но веќе Востоков, на основа на употребувањето на носовите гласни во старо-словенските и средно-бугарските ракописи и на нивната замена во српски и руски јазичи и во писмените паметници от тие јазичи: **Ж** со **У** и **А** со **Е** во првию и **Я** во вторию, доиде до заклучок, оти **Ж** и **А** биле одделни носови гласни, што одговарале на полските **ą** и **ę** и се произносувале као носови: **О** и **Е**. Таја особеност не јет ни руска ни српска, значит и свите паметници со правилно или неправилно употребувајќе на носовите гласни звукови сет само по стари и по поздни од једен ист јужно-словенски јазик, а то јет бугарски. Нејкет зборови, оти Вуковата реформа ѝ направи по убедителни соображејњата на Востоков. По Востоков, татковината на старо-словенски јазик јет Солунско и солунските словени излегоа, по него, бугари.

И така, редом со реформата на српски литературен јазик, важен признак за изучувањето на јужно-словенската јетнографија стана судбата на носовите гласни во ракописните паметници и во јужно-словенските наречја, на која придаваае словенските учени и уште придавајет голем значај. За једна од нај карактерните особности на српски јазик се бројет замената на **Ж** од нај старо време само со **У**. Существовањето на носовиу глас **Ж** и свите други негови замени, осем со **У**, сет доста, за да бидат једно наречје или једен ракопис исклучени от српски јазик и да бидат признаени за не-српски. По тоја мерило свите македонски наречја и говори беа не-српски, значит, беа признаени за бугарски. Така погледнае на работата и дружите слависти по Востоков, као: Кошитар, Миклошиќ, Шафарик и по нияи готово свите слависти до сега *). Првите двајца не беа согласни со мислењето на

* Прозр. А. И. Соболевски и до сега Мирајкинциќот кај неа го признават за српски, а не старо-словенски паметник, згора честото употребување во него, једом со **Ж**, замената со **У**.

Доброваци, да јет бугарскијо јазик наречје от српскијо и да јет, значит, старо-словенскијо јазик—српски. Но тије не беа согласни и со мнението на Востоков, да јет старо-словенскијо јазик—старо-бугарски. На место тије две теорји за татвовниката на старо-словенскијо јазик, тије извадија треќа, по која тој јет старо-паповски или старо-словински. За да докажат својага мисла, тије изучаваје живите словенски јазници, и во нив бараје елементите на старо-словенскијо. От свите нови јужно-словенски јазници за нај оддалечени от старо-словенскијо во фонетичен однос го најдоје српскијо јазик; по блиски от последнијо до старо-словенскијо јазик беа признаени бугарските наречја и словинскијо јазик, со тајна разлика, што последнијо јет по блиско и во морфологичен однос. На таква основа се правеше заклучок, оти некога словинците и бугарските словени составувале једен народ, но биле разделени со втргнувајето на србо-хрватите помеѓу нив. Бугарскијо и словинскијо јазик биле само наречја, што проналезле от старо-словенскијот јазик. Св. св. Кирил и Методиј направиле преводот на свјатозаните книги во Пчавлаја и зато јазико на нај старите старо-словенски книги треба да се бројат за паповски или старо-словински. Пчавлајката теорија на Конатар и Милосиќ сета јет веќе отстапила од учените, но она за својото обосновавање послужи као важен мотив за изучувајето на живите јужно-словенски јазници и наречја. А това изучување привде кои одбележувајето на големо родство меѓу бугарските и македонските наречја. Се окажа, оти и македонските и бугарските наречја не само се разликувајет силно от српскијо јазик, не само не го заменувајет **Ѣ** со **У**, но изгубиле многу форми от склонението и сирегувајето и употребувајет граматичен член. По свите тије особености македонските и бугарските наречја образувајет једна јазична територија, једна општа група, одлична не само от српскијо, но и от свите други словенски јазници. Та група беше крстена — бугарски јазик. И така, во науката се создаде мислење да сет македонците по јазик и народност бугари.

Наоѓејето многобројни старо-словенски и средно-бугарски ракописи во Македонија уште повеќе поткрепи бугарската теорија за народноста на македонците. Многобројноста от стари ракописи се објаснуваше као доказателство

на долговременото господство на бугарско културно влијание во Македонија, кои би можело да ѝ побугарат македонците, ако тие и да не биле од еден народ со бугарските словени во време на преселувањето својо на Балканскиот полуостров.

По тој пат составените заклучоци за современата јужно-словенска етнографија беа пренесени и на историјската етнографија. Така Шафарик и другите историци, зборувајќи за историјата на јужните словени, за бугарски словени ѝ бројат свите оние словенски племиња, од кои се образува подоцман бугарскиот народ. И така, историците ѝ сојединуваат судбите на Македонија со судбите на Бугарија од старо време. Исто така и во културно-историјски однос готово еднакво се приплетуваат судбите на Бугарија и Македонија: Македонија је владеела бугарски цареви, царевите и народот во Македонија се викале бугари, во Македонија господствувала бугарска редакција на старо-словенскиот јазик и многу друго.

На таков начин, развивањето на словенознајството се соопроводуваше со развивањето на сознавајќа нужда од дружно работење од свите словени за достигнување општо-словенски национално-политички цели. Тоа движење јет познато под името «панславизм». Панславизмот поддржуваше, повеќе морално, стремјето на поробените словени да го свалат политичкиот и дуовен јарем. Успешната борба на разбуденото јужно словенство за народни и човечки правни се приписуваше од западно-европейците на работењето на панславистите и обриа на себе гледо на цела Европа. Мнозина европејци го искретосаат Европско Турко за да се запознајат со положението на русаните и со работењето на агентите на панславизмо. Свите тие патници-последувачи во еден глас рекоае, да сеп македонците—бугари и со тоа, миејето, шчо господствуваше до тогај во словенската наука, беше широко популаризирано по цела Европа.

Така се создаде бугарската теорија за народноста на македонците и владеја во науката и општественото миење без конкуренција до С-Стефанскиот договор. Но течението на историјата му извади на неја два нови конкурента во лицето на грцката и српската теорија, од кои последната со своите сериозни возрадувања је потклата од основа.

(Продолжејте во следниот број).

Ж. Мисирков.

Список села од јужна Македонија
(Пазарско, Солунско, Гевгелиско и Кукушко) *)

I. Селата однаде (од десно, на запад) од Вардар:

№	Името на селото	Националност	Човјек или земјата селцка	Колку куќи	База
1	Даучево	турци	селцка	15	солунска
2	Ковачево	»	»	15	»
3	Илидџијево	македонци	човјек	30	»
4	Долната Мала	»	»	100	»
5	Стрејната Мала	»	»	25	»
6	Горно Куќалово	»	»	200	»
7	Ливадица	»	»	25	пазарска
8	Рашиќ	»	»	20	»
9	Бовец	»	»	103	»
10	Петрево	»	»	110	»
11	Бубаќово	»	»	30	»
12	Оризарци	»	селцка	50	»
13	Влаѓаци	»	човјек	15	»
14	Дрбово	»	»	15	»
15	Војмица (оттаде од Вардар)	»	селцка	300	тивешка
16	Древето	»	човјек	20	пазарска
17	Изпор	»	»	10	»
18	Шибаница	»	селцка	60	»
19	Сеово	»	»	250	»
20	Гургџиќ	»	»	150	»
21	Тупилово	»	»	30	»
22	Туба	»	»	60	»
23	Шеќаре	турци	»	100	»
24	Купиново старо,	македонци	човјек	?	»

*) Објаснителна забелешка за тој список и за Солунското ранишче, со планињето, што го окружуваат, ќе бидат дадени во другот број на „Вардар“.

№	Името на селото	Живеат	Чифлик или земата селцка	Болку кук'я	Базис
25	Бушиново ново	македонци	селцка	20	пазарцка
26	Бониново	>	чифлик	12	>
27	Тагржиново	турци	селцка	10	>
28	Грубевци	македонци	чифлик	40	>
29	Литоној	>	>	35	>
30	Гираварци пазар.	>	селцка	43	>
31	Либаво	>	чифлик	10	>
32	Гумевдже	>	селцка	800+ (200 исбањина)	>
33	Црна Река	>	>	115	>
34	Баровица	>	>	160	>
35	Ливада	власти?	>	1000	тиквешка
36	Крива	>	>	350	>
37	Петгас	македонци	чифлик	56	>
38	Рамна	>	>	15	>
39	Цигарево	македонци	>	10	пазарцка
40	Радомир	>	селцка	40	>
41	Дамјан	>	>	15	>
42	Аларе	>	чифлик	23	>
43	Чаушлија	турци	>	10	>
44	Пбстол	македонци	{вешаца}	80	>
45	Б'иргалово Пазар (Сандже-Вардар)	македонци	чифлик	20	>
46	Пилури	македонци	>	20	>
47	Крушаре	>	>	30	>
48	Бурнушор	>	селцка	80	>

II. Славница:

1	Ветки Пазар	македонци	чифлик	25	пазарцка
2	Вадринта	>	>	80	>
3	Беладжа	>	>	13	>
4	Врста	руци	>	10	>
5	Врбница	македонци	>	30	>

№	Името на селото	Желикат	Чифлик или селцата селцка	Боку куси	Клзз
7	Кадѝно Село	»	»	80	»
8	Свети Г'орге	»	»	30	»
9	Дозаново	мак'н турци	»	15	»
10	Трифеучево	турци	?	20	»
11	Карандѝно	макед.	чифлик	20	»
12	Г'уичево	»	»	50	»
13	Граднито	»	»	10	»
14	Обр	4 воденици	»	»	»
15	Басаларе	турци	селцка	30	»
16	Спрѝтово	»	»	120	»
17	Дѝжичаре	макед.	чифлик	3	»
18	?	»	»	»	»
19	Бобѝан	»	»	30	»
20	Мандѝлево	»	»	10	»
21	Мавреново	»	»	15	»
22	Новото Село	»	»	6	»
23	Попово Село	»	»	8	»
24	Тудурче	»	»	60	»

III. (Мегленѝята) Меглен:

203

1	Свети Илиѝа	мегленци	селцка	120	»
		мак.патурч.	половната		
2	Каливица	»	селцка	Юрист. + Юбвизит	»
3	Кулудѝи	копак	»	»	»
4	Прѝпина	мегленци	чифлик	50	»
5	Дѝпарѝново	»	»	30	»
6	Чешнгаре	»	»	40	»
7	Г'олото	»	»	50	»
8	Д'олно	турци	селцка	10	»
9	Вѝлѝи	мегленци	чифлик	30	»
10	Мустаѝб-Агово	»	»	25	»
11	Врежуг	мак'н гунци	»	25 + 30	»
12	Арѝзна	гунци	»	30	»
13	Плѝгор	мак'н гунци	»	10 + 10	»

IV. Оттаде од Вардар.

№	Името на селото	Живнат	Числен или занимата селска	Полу куќи
1	Г'овѓелија (назар)	мак' и турци	селска	300
2	Валандово (назар)	»	»	300
3	Муј	»	чифлик	30
4	Јавата	»	»	30
5	Грдите	»	»	60
6	Малетково	»	»	20
7	Иравци	»	селска	60
8	Удово	»	чифлик	10
9	Давидово	»	»	10
10	Градец	»	»	20
11	Класура	»	»	20
12	Петрово	»	селска	30
13	Смбивица	»	»	100
14	Габрово	»	чифлик	20
15	Калусково	турци	селска	500
16	Серженин	македонци	»	60
17	Кбице	власи	»	60
18	Ума	»	»	30
19	Буна	»	»	30
20	Л'убница	»	»	250
21	Ошина	»	»	100
22	Верисавци	»	?	20
23	Мачиково	мак' и турци	селска	200
24	Стојанково	»	»	200
25	Вогданци	»	»	200
26	Орбовица	»	»	50+50
27	Каракуле	»	»	35+35

V. Кукушка Каяза (от Кукуш надолу):

1	Кукуш, град	мак' и турци	селска	2000
2	Алчак-Кансе	»	чифлик	20
3	Кардџа-Бада	?	?	30
4	Амбар-Б'ои	мак. и турц.	?	40+20
5	Салманово	македонци	?	20
6	Ѓджиларе	мак' и турци	?	70
7	Јолџ-Вас	?	?	10
8	Али-Джалар	?	?	20

Народни песни.

I.

Ванут-Краљ'ут.

„Тилал лице, веле, Цара-Сулимана,
 Да са берат, веле, турци и каура
 Ем проклети чифута и безверни, ѓиди, ѓупци :
 Гулем миджлиш кѝ да се права*.
 Шо се субрале турци, каура
 Ем проклети чифута и безверни ѓиди, ѓупци.
 Тога! што му веле Цара-Сулимана :
 „Абре миджлишлии, сата вери,
 Арно шо се субрата тува!
 Јазе сакам идно јунак да се јудбере,
 Идно јунак да се јудбере јут вазе ;
 Јон да гу фате на Вано-Краљ'ут
 И да гу дунесе прид мене ;
 Јон кѝ дубније гулем бакшиш, три града :
 Идно град кѝ бида града Соѓа!
 А друѓут грат кѝ бида града Сулуна!
 Ја друѓут грат кѝ бида града Станбола :
 Мојта столнина кѝ му а дадам на него!
 И тога!, братко, тија миджлишлиите,
 Ка му риче за Вано,
 Си ! прилапале ниѝни бради,
 Ем му рекле на Цара-Сулимана :
 „Немиш рудено такво јунак јув твојта држава,
 Што да гу фата на Вану, да гу дунеса прит тебе,
 Оти Вано-Краљ'ут на луги змиѝи му плуја ув устата.
 Не јутки јунак да сајдиса*.
 Тога! Цара-Сулимана се јуплашил,
 Јоти му рекле : „нема рудено такво јунак јув твојта
 држава!“

Тога!, братко, идно Турче-Босналиче,
 Јутдека било затворену ув апсаната,
 И тога! тоја Турче-Босналиче
 Се развикал јутдека бил ув зандана,
 Се развикал на апсанджиѝта :
 „Оди да му речиш на Цара-Сулимана,

Нека ми гу башладиса мојото кабаат,
 Да одам, да му гу фатам Бано,
 Да му гу дунесам прид него,
 Да му се пуклоне, като млада нивеста,
 Да му се пуклоне прид него!*
 И тогај Цара-Сулимана шо се развикува:
 „Извадете гу тоа јунак да гу видам!“
 Ка гу извадија прид него,
 Шо му веле Цара-Сулимана на Турче-Босналиче:
 „Абре Турче, веле, Босналиче!
 Јас ќе ти дадам три града бакшиш на тебе,
 Ти да ѝ пувелиш:
 Идното грат ќе биде града Софи,
 Ја друѓут грат ќе да биде града Стамбозла,
 Ја друѓут грат ќе да биде града Сулуна!“
 Тогај му веле Турче-Босналиче:
 „Варај цару, веле, нашу гуспударо!
 Несам дустојно јас да ти седнам на твојата стулнина,
 Туку јазе сакам да ми гу башладисиш мојту кабаат,
 Јас да одам да гу фатам Бано,
 Да гу дунесам прит тебе,
 Кату млада нивеста да ти се пуклоне!“
 И тогај му веле Цара-Сулимана:
 Хајда оди, веле, Турче-Босналиче,
 Да ми гу дунесиш, веле, Бано прид мене!“
 Тогај му веле Турче-Босналиче:
 „Варај, веле, Цара-Сулимана, наше Гуспударо!
 Јазе сакам оште идна лакрдија на да речам;
 Јазе сакам тримина јунака, кату мене, да са јудберат
 Кога ќе кинисиме да ојме на казда Бановата држава,
 Три дена и три нојќи пат да одиме,
 Пат да не шардисат;
 Три дена три нојќи да јадат да пијат,
 Да не се јупијат, ем да не се јупијат!“
 — „Варај Турче-Босналиче, југдека ќе знајам
 Јазе да ти надам јоште тримина јунака,
 Јуацци кату тебе?
 Јазе толку аскер имам долу;
 Слезе се да си јудбериш тримина јунака, кату тебе!“
 И тогај, братку, шо се слизе Турче-Босналиче,

Шо си јудбра тримина јунака,
Кату негу утскору путурчени.
И пак му оде на Цара-Сулимана и му веле :
„Варај царо, веле, нашо гуспударо!
Оша идна лакардија имам да ти речам на тебе ;
Ти да ми најдиш четири коина,
Помалца да ходат, повечје да летат !“
Тогај му веле Цара-Сулимана :
„Абре Турче-Босналиче, утдека знајам јазе да најдам ?
Имам јазе долу толку тавли коина ;
Слези да си јудбериш четири коина,
Помалце да одат, повичје да летат.
И тогај Турче-Босналиче,
Шо се слизело долу на тавлите,
Да си јудбрало четири коина,
Помалце да одат, повичје да летат.
И пак му оде Турче-Босналиче на Цара-Сулимана :
„Царо, веле, нашо гуспударо !
Оше идна лакардија имам да ти речам ;
Ти да ми искројиш идна руба калуѓерцка,
К’и се примениме, да се чиниме млади калуѓерчиња,
И к’и ни зевиш идно синджир ут сидумдесит оки
И идно топуз ут сидумдесит оки,
Идно куприник гајтан к’и ни зевиш, царо, нашо гуспударо !“
Царцка рџка дълга:
Дур да рече, тија шејва јувтасале.
И така, к’инисале они да јодат
Најда Бановата држава ;
Ка утидија на Бановата порта,
Фатнија сл да се вртат, да се сукат,
Не можат да флезат.
Тогај, братко, веле, шо станала
Бановица дос-нивеста,
На вишни дивајне се качила,
Шедба да се шета.
Шо си пуле надвур ут портата,
Идни калуѓерчиња тамо, слда се вртат.
Тогај се развикала Бановица дос-нивеста :
„Абре Бано, Бано-Крајо !
Арам да ти беда јута ракија, шо ја пиши,

И руно благо вино!
Шо не испафаш дунадвур да видиш,
Шо вија луда на наште порти, шо се вртат?
Като не ми се пулат толку ари!
И тога! сукна Банут-Крафут:
Шо си грабна тешук тулус ут сидумдесит оки,
Да испадна ду портите;
Ка испадна ут вратта надвур,
Сакá да мана, да í пугубе;
И тога Турче-Босналиче,
Душманут, ногу риджажиá,
Фати да му са пуклунува, падни-стани, прид негу;
Рака í кулено му бакнува:
„Аман Бано, веле, Крафо,
Да не маниш, веле, назе да ни погубиш;
Ти са молам, веле, Бано;
Ниá дуидеме, веле, пут твоите криá да се скриме:
Ниá кога бема млади калуђерчиá,
На пуста воиска су сила нá зé;
Да дуидеме сега пут твоите криá,
Ниá да се скриме!“
И тога! му веле Бано-Крафут:
„Аиде млади калуђерчиá,
Ако сте дуидени за арно,
Свети Јован арно да ви дада!
Ако сте дуидени за лошо,
Пá свети Јован пишин на вас дапумага, па напкун на мен!“
И тога! братко, ѝ зé уви́тра,
Сиднаа на íадеíна, на пи́еíне.
Ка сиднале на íадеíне и пи́еíне,
Три дена и три но́ќи íадат пи́ат.
Ниту са упиват, ниту заспуват.
На трита дена и трита но́ќи
Шо гу нападнала тешка дремкá на Бано-Крафут.
Ка гу навалила тешка дремка,
Што му ве́а на тиá млади калуђерчиá:
„Вара! калуђерчиá, íас љи одам на ви́шни дива́на,
На ви́шни дива́на малца љи заспам;
Малца ка љи приспи́ам,
К'и íадиме, љи пи́име, дудека љи живиме.“

И тогај Турче-Босналиче,
 Душманут, ногу риджалжија,
 Фати, падни—стани прид Бано :
 Ем му веле Турче-Босналиче :
 „Варај Бано, веле, нашо крајо !
 Ти се молам, веле, да не станиш уттува,
 Зара ако не оставиш, ќе се изгубиме ув твојата држава;
 Туку легни тува крај назика,
 Малце нешто да преспииш,
 Пак није ќе те скорниме !“
 И тогај му веле Бано-Крајут :
 „Хај, да дада Господ и свети Јуван,
 Понаприт на вас да пумага, па напкум на мен !“
 И легна, заспа.
 Тогај Турче-Босналиче, душманут,
 Извади дробен синджир ут сидумдесит оки,
 Му а курдиса алка на вратут,
 И тогај, братко, извади купринин гајтан,
 И му врза за мрамуровцкуту дирек,
 И тогај му удри една тешка клопа :
 И скокна Бано на јуначки нозк,
 Фати да тегле на пусти бели раци,
 Купринен гајтан да скине,
 „Тегли, тегли, веле,—купринен гајтан
 Ув коски флева, не се скинува !“
 И тогај веле на тија млади калуѓерчиња :
 „Ајде млади калуѓерчиња,
 Свити Јуван пишин на вас да пумага
 Па напкум на мене !
 Ајде нусејте ме, каде ќе ја нојсте !“
 И канисале да идат на кајада Стамбола града :
 Помалца ходат, повичке пудлитнуват.
 И ка уфтасале на града Стамбола,
 Ка приближиле, песна си запијал :
 „Не се радум сус Бано, шо гу несам,
 Туку се радум сус Бановата држава,
 Оти јас ќе седнам на неја !“
 И се качиле на вишни дивајне.
 Шо гу сиднале Бано прит Цара-Сулимана.
 Тогај му веле Цара-Сулимана :

„Вараі Бано, веле, нили идна лакрднїа

Ња тебе да те љупитам :

Кога бехма на пуста воїске со тебе,

Тамо имаше иден љунак,

Сива коїна имаше, љув сиву убличено,

То сакам да ми гу кажиш, кої беше ?

Мошна њ тепаше. љузбашиїте !

Тогаї му веле Банут-Краљут :

„Вараі Царо-Солиmano,

Прит тебе седам, веле, страут ти гу немам !

Как ме питаш, така ње ти кажам ;

То шо мошна њ ловише на љузбашиїте,

Тоїа беше Дуїчин-гуспудар ут града Сулуна !*

Пак му риче Цара-Сулимана на Бано :

„Абре Бано, веле, Бано-Краљо !

Њазе њи те упитам, оше идно њи та упитам :

Идно имаше ув бело убличено,

Мошне њ тепаше на бимбашиїте ;

Кої њи да бише тоїа ?*

— „Вараі Царо, Царо-Сулиmano !

Прит тебе седам, страут ти гу немам ;

Как ма питаш, така њи ти кажам !

То, шо мошна њ тапаше на бимбашиїте,

Тоїа беше Марко-дилиїа ут Прилипа града !*

И тогаї пак му веле Цара-Сулимана :

„Абре Бано, веле, Бано-Краљо !

Оште идно има да те упитам ;

Идно имаше, веле, ув црно убличено,

Црна коїна вїаїише,

Мошна њ тепаше на царувито :

Кої беше тоїа ?*

— „Вараі Царо, веле, Цара-Сулимана !

Как ма питаш, ѡс њи ти кажам :

То, шо бише ув црно убличено,

Црна коїна вїаїише,

Мошна њ тепаше на царувито ;

Тоїа беше Бано, шо седа прит тебе !

Мошна њ тепаше царувито !*

И напкум па гу упита оша идна лакрднїа :

„Абре бано, веле, Бано-Краљо !

Кога бехме, веле, на та пуста војско,

Иазе имах тамо идно дете ;

Ка гу фати, веле, ти, сакам да ми кажиш, шо гу чини ?*

Тогај му веле Бано :

„Прит тебе седам, веле, страут ти гу немам ;

Иазе твојто дѣта, ка гу фатих,

Гу сичех на дванајсет парчиѝна,

Гу дадох на дванајсет хрта, да гу јадат !“

Напкум пак му риче Цара-Сулимана на Бано ;

И тогај му веле : „Абре Бано, веле,

Иаз да не се скриѝх пуд идно камилцко самар,

Да ме фатише ти, шо ѝи ми чинише ?“

— „Абре царо, веле, ништо не ти чѝних на теб',

К'и те сечих на дванајсет парчиѝне,

К'и те кладих на дванајсет раскрѝници,

На теб' да те пужалиа, на меј да ма пуфалиа !“

И тогај му веле Цара-Сулимана :

„Трѝгнаѝти гу, веле, воа душман уттува,

И нусѝти гу на рамни чаѝре,

Закупаѝти гу ду миѝки,

Сичѝти му ѝ главата на него,

Сичѝти гу на дванајсет парчиѝна,

Кладаѝти гу на дванајсет раскрѝници ;

Негу да гу пужаѝат, на Турче-Босналиѝче да гу пуфаѝат !“

И така, братко, утган ка гу извадиѝа,

Гу нусѝа право долу, на рамни чаѝра,

Гу закупаѝа дури ду миѝките.

И така, братко, се набра там коѝ знаѝа колку аскер,

И зафатиѝа да маат на негу,

Да му сечат главата.

„Ка фатиѝа да маат, веле,

На сѝта сабиѝте му се кршат,

Неговата глава на паѝа !“

И тогај се насмиѝал он пуд мустаки :

„Аѝде, арам да ви биде лебут, шо гу јаѝте на царут !

Идна глава, веле, дуѝде,

Не моѝж'те да ја загубите ;

Туку кабаат немате !

Моѝтата маѝка, душманка, кабаат има :

Маѝниѝа ми има чинето,

Чужда сабіа мей да не ма фата!
Туку идно да се утбере,
Он да ходе, моѣта сабіа да зева,
Да ми а сечите моѣта глава,
И іас да се уткинам и виіа!
И тогаі Турче-Восналиче, душмануг,
Па віана коіна пеливана.
Ка віана Турче-Восналиче,
Утида он да зева сабіа кулаклия;
Ка утида тамо на банувите дроре,
Шо му веле на бановица, дос-нивеста:
„Вараі бановице, веле, дос-нивесто!
Даі сабіа кулаклия на Бано,
Даі и коіна карамана,
К'и му ѝ носам на Бано-Краіо,
Оти гу кладеіа негу на игна држава, он да пувега !“
И тогаі му веле бановица, дос-нивеста:
„Нá ти сабіа кулаклия, нá ти коіна карамана:
Іазе знаіам сега, када негу к'и гу кладат:
Туку аіде сега носи му ѝ виіа,
Па іела напкум да се кирдосаме !“
И тогаі тоіа Турче-Восналиче
Гу віана бановото коіна-карамана;
Уддека утида уф три дена нанака,
Уф три саата уфтаса навака!
Ка дуіде таму Турче-Восналиче на Бано,
Фатиіа сега да се мачат да іутворат сабіата.
Сáта се поредиіа, не можаа да іутворат сабіа-жулаклия!
И тогаі Бано пак се насмиіа пуд мустаіи:
„Шо му веле, вараі, веле,
Толку шо сте (се) набрале тува,
Арам ди му гу іаіте лебут на царуг!
Идна сабіа, веле, не моік'те да іутворите.
И кога, братко, шо му веле,
Немите кабаат виіе, маіка кабаат има:
Мағиіа му има чинету на моѣта сабіа,
“Чужду чувек да не іа утвора!
Туку пуштейти ми левата рѣка,
Да а фатам малца, да се утворе,
Да ми а сечите главата,

И јас да се уткинам и вије да се уткините!²
— „И тије, веле, му а пуштија левата рџка,
Па он ливичар да биде.“
И така, ка а фати та сабија-кулаклия,
Оште факајки се, се утворија.
Ка скукиа на јуначки нози, да ритна,
Иднџш ка мана, на двета пата
Сабјата нима да се наплна!
И тогај, братко, тоја Турче-Босналиче ногу пихасуаа то:
Кога му се фрли врџс бановата коина,
Да спрџсна да бега накар Цара-Сулимана!
И тогај, ка му се развика Бано
На неговата коина-карамана;
И тогај коина-карамана се врна:
Не бега манака, туку бега накарда негу;
И тогај му нуси Турче-Босналиче прид Бано!
Ка гу фати на Турче-Босналиче,
Да гу удри уд земин,
Три стајни ув земин се закупало!
И така, му (се) шутна Бано врџс коинут,
И ка гу сврте коинут,
Да му утиде прит Цара-Сулимана;
И Цара-Сулимана фати прид негу
Раџка и кулену да бакнува.
„Аман, Бано, веле, јас чиних, ти ним чини:
Колку земја сакаш, ошта да ти дадам;
Туку ти се молам, ним ме кајдис!“
Тогај му зеле Бано:
„Ајде пак да те уставам,
Ниту земја ти сакам, ниту теб' те сакам,
Туку јазе слда идно сакам:
Дур да си одам на местото,
Ти на мен да ми плајкиш!“
И ка кинисал да си ода,
Три нидели време пуминало, дури да си ода.

Уд мен писна, уд Госпут здрава.

От Пазарцко.

Записал Х. Мисиркоџ.

II.

Дали се чуло и разбрало!
 От каешчо сонце угрева,
 До каешчо санце заидува!
 Санце угрева на исток;
 Санце заидува на запад,
 На таа висока планина,
 На таа широка рудина,
 На таа трева зелена,
 На таа вада студена!
 Таму има студен кладенец,
 И честна трпеза ставена,
 За трпеза седи Свети Илија,
 До него седи Свети Јован,
 До Свети Јована—сестра Марија,
 В рце го држи Ристоса.

Паднале сини облаци;
 Загрме небо, затрешчи,
 Силен грат падна од небо.
 Писна Марија да плачи:
 „О леле, Боже, до Брга!
 Шчо је ова чудо од Бога,
 Ристоса ќе ми го земат!“
 Одговори Свети Јован:
 „Не плачи, Марије, не тужи,
 Ако ти го земат Ристоса,
 Тој ќе ти се занат научи,
 Таму да прави мостови,
 За грешни луѓе да враќа,
 Во рај Божи да одат!“

III.

„Три дни се готвиш да одиш,
 Да одиш туѓа туѓина,
 И мене не ми казуваш,
 При кого ќе ме оставиш!
 Ел' при твоја татко и моја,
 Ел' при твоја мајка и моја,
 Излези надвор до двора,
 Погледај горе на небо,
 Да видиш небо без звезди;
 Така сум лаже без тебе!
 Погледај поле широко:
 Како је поле без трева,
 Така сум јаска без тебе!
 Погледај горе ридови,
 Па види јагне без мајка:
 Како јагне блеј без мајка,
 Така ќе блејам јаска по тебе!“
 —. Е, моја млада несесто!
 Нз зброват такви зборови,
 И не ми кревај јадови!
 Јас ќе ти купа три билбила;

Кога ќе сама вечераш,
 И ќе помислиш за мене,
 Билбило ќе ти запева:
 И мерако ќе ти помини!
 Кога ќе сама легнуваш,
 И ќе помислиш за мене,
 Друѓо билбил ќе ти запева:
 Мерако ќе ти помини!
 Кога ќе сама стануваш,
 И ќе помислиш за мене,
 Треќо билбил ќе ти запева:
 Мерако ќе ти помини!“
 „—Де гнди, лудо и младо!
 Шчо зброваш такви зборови?
 Кога ќе дојдиш в туѓина,
 И ќе помислиш за мене,
 Кога ќе само легнуваш,
 Земи си камен до тебе:
 Ако ти мерак от камен помини
 И мене ќе ми од билбил помини!“

Село Буково
 (Битолико).

Записал Ф. Николов.

Современ живот.

I. Македонија.

Во Македонија летово, шчо помина, биде, во сравнение со поминатите лета, во спокоино. Тоа се објаснуват со многи причини. Коин сеп тие, лесно се објаснуват. Најпрво, народот јет во економчки идвос совршено расипан, на затоа тој не можит повеќе да поддржуват со париникакви големи востајна. Друго, народот изгуби спекоина вера во возможноста да се достигнит со востајнае та цел, за достигането на која тој досега пренесел толку жртвин и страдајна. Треќо, положенето на народот македончки и сега не јет за заидуванје, као шчо не бил тој и досега, но сега имат малечка разлика во сравнене со прегешното: сега имат во Македонија илтре ошциери, рисиани — европејци, и цивилни агенти на Хиами-паша; това јет малко во сравнене со тоа, шчо се очкуваше до востајето од 1903 година, но това јет многу во сравнене со то, шчо беше до воведуването на Миурцигачките реформн. Четврто и најглавно, летово, као и за свето време од свршуването на востајето на 1903 година и досега, во Македонија царуват маѓурисаицка вооружена борба водена по иницијативата и на материјални стретства на националистите пропаганда. При тоа таја маѓурисаицка борба во жестокоста ѝ помина свите жестокошти правени от турците над рисианите, на коин рисианите се опирише, баранѝ од Европа помоќ, као по слаби, против по силните притеснителн — турците. Маѓурисаицката борба во Македонија, не само го ослабуват македончкиот народ и му готвит гибел, не само правит невозможна борба со културни стретства за равенправност на свите народности во Македонија, ами то покажуват, оти рисианите сеп не помалце груби от турците; оти тие сеп не проветени, но жестоки от турците и оти, ако тие добнат власт во руке, ќе си триет сој на главата једин со друзи и ил турците.

К'е се надејаме, оти разиването на националистното захосозиванје на македончкиот народ ќе јет направит действителноста на пропагандите безпочвена и со тоја ќе се квиди крај на зверствата, шчо ѝ вршат над македонските селани орданата на тие пропаганди.

II. Словенството.

Русија.

Во Русија станаа две важни собитија, која не ќе задоцнат да се отразат на развивањето и услужувањето на рускиот народ, то сеп: 1, дарувањето от Царот на рускиот народ конституција, по која ќе имат народни изборници, преко кои рускиот цар ќе ѝ изслушуват нуждите на својо народ, и 2, свршувањето на војната со Јапонија и заклучувањето на руско-јапонски мирен договор во град Портсмут, Северно-Американските Сојединени Држави. Портсмутскиот договор ѝ ет убаво стретен во Русија, зашто со него се свршуват крвопролитната долговремена борба и рускиот народ пак ќе се приеми за мирниот трид—једен залог на преуспевањето насек ој народ. Но тој договор имат особен значај, као покажувач на силата на Русија. Ова држава зафати једна војна, против волата своја, со једна држава од околу 15000 километра далека од Европееца Русија. Јапонија со години се готвила за војнава, беше блиска од бојното поле и имаше морилни пат за прајквине војска, амуниција и провијант, а Русија, осем што беше на 12000 километра далеку од бојното поле, осем што не беше приготвена за војна, требеше света своја војска и вооружејне и провијант да ѝ праќат во Манджурија по једен железен пат. Се разбират, оти свите шансови за успех беа и на суша и на море на страна на јапонците. И вистина јапонците во света војна одржале цел ред војени успеи. Но Портсмутскиот мир покажуват, оти при све тоа Русија си остават голема и силна воена држава, која икој пат нема да допуштит мир, несогласен со нејното величие и нејната државна чест. И на вистина по Портсмутскиот мир јапонците зедоа од русите само јужниот дел от Сахалин, којшто пред 25 години беше бил јапонски. Но Русија не даде што једна пара контрибуција! Со Портсмутскиот мир требит да останит доволно заједно со рускиот народ и свето словенство, зашто тој сочува честа и достоинството на Русија, толку драгоцен за свето словенство.